

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Sideed

Muujinta Astaamaha Nebinnimada: Falanqayn Dhamaystiran oo ku Saabsan Toddobada Buun ee Muujintii

Jeff Pippenger
2024-02-29

William Miller waxaa la siiyey iftiin weyn oo ku saabsan toddobada kiniisadood, toddobada shaabadood, iyo toddobada buun ee ku jira kitaabka Muujintii. Wuxuu calaamadahaas nebiyadeed geliyey gudaha qaab-dhismeedka labada quwadood ee baabi'inaya, kuwaas oo ah jaahilnimada oo ay ku xigto baabanimada. Isagu ma uusan arkin sifo kasta oo nebiyadeed oo calaamadahaas ka mid ah, laakiin wixii uu arkay waxay dhidib u aasay fahamka aasaasiga ah ee taariikhda gudaha iyo taariikhda dibadda ee kaniisadda Ilaah laga bilaabo wakhtigii rasuullada ilaa dhammaadka dunida. Taariikhda guduhu waxaa matalayey kiniisadaha, taariikhda dibadda ee kiniisadahana waxaa matalayey shaabadaha. Wuxuu arkay in buunuhu ahaayeen calaamado muujinaya xukunka Ilaah ee ka dhanka ah Rooma, kaas oo tusaale u ahaa xukunka Ilaah ee ka dhanka ah Rooma dhammaadka dunida, in kastoo uusan arkin in Rooma dhammaadka dunida ay ka koobnayd isbahaysi saddex-geesood ah.

Buuggii uu qoray Uriah Smith oo cinwaankiisu yahay Daniel and Revelation, waxa ku jira fikrado qaldan qaarkood, hase ahaatee Sister White waxay ku tilmaantay, “gacanta gargaarka ee Ilaah.” Waxay sheegtay in la faafiyo isaga oo lala socda The Great Controversy, Patriarchs and Prophets, iyo The Desire of Ages. Taageeradeeda xoogga leh macnaheedu ma ahayn in buuggu ku jiray isla heerkii waxyi-qaadista ee buugaagteeda, balse wuxuu ka dhignaa in buuggu xambaarsanaa “waxbarid weyn,” oo uu sabab u ahaa “in nafaha qaaliga ah oo badan la gaadhsiyo aqoonta runta.”

Buuggu waxa uu adeegsadaa caqligii nebinnimada ee Millerite, isaga oo la socda fikrado ku saabsan wax sii sheegidda oo aan la arag ka hor Oktoobar 22, 1844. Waxaannu tixraaci doonaa tudcyada ku jira buugga annaga oo soo bandhigayna adeegsiga saddex-geesoodka ah ee saddexda Hoog.

Miller wuxuu sheegay in “todobada buun ay yihiin taariikh ka hadlaysa toddoba xukun oo gaar ah oo culus oo lagu soo dejiyey dhulka, ama boqortooyadii Rooma.” Afarta buun ee ugu horreeya waxay matalaan xukunnadii lagu keenay Roomaankii jaahiliga ahaa, buunnada shanaad iyo lixaadna waxay ahaayeen xukunnada Ilaah ee lagu keenay Roomaankii baadariga, hase yeeshee Miller ma uu garan lahayn in buunka toddobaad uu matalayay xukunka Ilaah ee lagu keenay Rooma Casriga ah. Isagoo ka hadlaya toddobada shaabad iyo toddobada buun ee Muujintii, Uriah Smith wuxuu qoray:

“Markuu Buuggii qaatay, Wanku isla markiiba wuxuu bilaabaa inuu furo shaabadaha; dareenka rasuulkana waxaa loo jeediyaa muuqaallada ka dhacaya shaabad kasta hoosteeda. Tirada toddoba mar hore ayaa loo xusay inay Qorniinka ku tilmaamayso dhammaystirnaan iyo kaamilnimo. Sidaa darteed toddobada shaabad waxay koobayaan gebi ahaanta nooc cayiman

oo dhacdooyin ah, kuwaas oo laga yaabo inay gaadhaan ilaa wakhtigii Constantine; mana saxna in toddobada buun ay noqdaan taxane kale oo ka bilaabma wakhtigaas oo hore u sii socda. Buunuhu waxay tilmaamayaan taxane dhacdooyin ah oo isla waqti la dhacaya dhacdooyinka shaabadaha, hase ahaatee leh dabecad gebi ahaanba ka duwan. Buunku waa astaan dagaal; sidaas darteed buunuhu waxay tilmaamayaan qalalaaso siyaasadeed oo waaweyn oo ka dhici doona quruumaha dhexdooda inta lagu jiro waayaha injiilka. Shaabaduhuna waxay tilmaamayaan dhacdooyin dabecad diineed leh, waxaana ku jira taariikhda kaniisadda tan iyo furitaankii xilligii Masiixiyadda ilaa imaatinka Masiixa.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 431.

Buun waa astaan dagaal iyo kacdoon siyaasadeed. Isaga oo ka hadlaya aayadda labaad ee cutubka siddeedaad ee Muujintii, Smith wuxuu yidhi:

“AAYADDA 2. Oo waxaan arkay toddobadii malaa’igood oo Ilaah hortiisa taagnaa; oo waxaa la siiyey toddoba buun.”

“Aayaddani waxay soo bandhigaysaa taxane cusub oo gaar ah oo dhacdooyin ah. Shaabadihii waxaan ku haynay taariikhda kaniisadda intii lagu jiray waxa loo yaqaan xilligii injiilka. Toddobada buun, oo hadda la soo bandhigay, waxaan ku haynaa dhacdooyinka ugu waaweyn ee siyaasadeed iyo kuwa dagaal ee la filayay inay dhacaan isla muddadaas.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 476.

Shaabaddii toddobaad waxaa la furay lixda aayadood ee ugu horreeya ee Muujintii cutubka siddeedaad, waxaana asalka furitaanka shaabadda toddobaad lagu diyaariyey toddoba malaa’igood oo wata toddoba buun si ay u afuufaan.

Oo markuu furay shaabaddii toddobaad, waxaa samada ka dhacay aamusnaan qiyaastii nus saac ah. Oo waxaan arkay toddobadii malaa’igood oo Ilaah hortiisa taagnaa; waxaana la siiyey toddoba buun. Markaasaa malaa’ig kale timid oo meesha allabariga ag istaagtay, iyadoo haysata weel dahab ah oo foomo lagu shido; waxaana la siiyey foomo badan, si ay ugu bixiso iyadoo la jirta baryada quduusiinta oo dhan meesha allabariga dahabka ah ee carshiga hortiisa taal. Oo qiiqii fooma, kaas oo la socday baryadii quduusiinta, wuxuu gacantii malaa’igta uga kacay Ilaah hortiisa. Markaasaa malaa’igtii qaaday weelkii fooma, oo ka buuxisay dabkii meesha allabariga, oo ku tuurtay dhulka; waxaana dhacay codad, iyo onkodad, iyo hillaacyo, iyo dhulgariir. Oo toddobadii malaa’igood ee haystay toddobadii buun way isu diyaariyeen inay afuufaan. Muujintii 8:1–6.

Waxaa jira wax aan caadi ahayn oo nebiyadeed oo aynu ku aqoonsanay maqaalladii hore, hase yeeshee aynaan weli si gaar ah uga hadlin ifafaaleheeda nebiyadeed ee gaarka ah. Waxaas aan caadiga ahayn waa in astaamaha matala taxane calaamado taariikheed oo ku jira taariikhda nebiyadeed dhammaantood la isu keeno gabagabada taariikhda ay matalaan. Waxaannu muujinnay in afarta jiil ee Adventism-ka Laodicea, kuwaas oo ay matalaan afarta karaahiyo ee ku xusan Ezekiel cutubka siddeedaad, ay calaamadeeyeen calaamado taariikheed oo gaar ah, hase yeeshee mid kasta oo ka mid ah, sida imtixaan ahaan, uu ku soo noqnoqdo taariikhda shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun. Waxaas aan caadiga ahayn waxa kale oo laga helaa toddobada buun, waayo in kastoo ay matalaan xukuno gaar ah oo ku dhacay Roomaankii jaahiliga ahaa,

Roomaankii baadariga ahaa, iyo Roomaanka casriga ah, haddana dhammaantood mar kale ayay isu yimaadaan marka xukunka fulinta ah ee ku dhaca Roomaanka casriga ah uu ka bilaabmo sharciga Axadda ee dhowaan iman doona.

Toddobada buunka waxay leeyihiin taariikho cayiman oo ay hore ugu rumoobeen, hase yeeshee Sister White waxay sidoo kale toddobada malaa'igood ee leh toddobada buun ee ku xusan Muujintii cutubka siddeedaad ku meelaynaysaa taariikhda sharciga Axadda ee dhowaan imanaya.

“Oo markuu furay shaabaddii shanaad, waxaan meeshii allabariga hoosteeda ku arkay nafihii kuwii loo laayay erayga Ilaah aawadiis iyo markhaatifurka ay haysteen aawadiis; oo waxay cod weyn ku qayliyeen, iyagoo leh, Rabbiyow, Quduuska ah oo Runta ahow, ilaa goormaad xukumi weydaa oo dhiiggayaga uga aarsan weydaa kuwa dhulka deggan? Oo mid kasta oo iyaga ka mid ah waxaa la siiyey khamiisyo cadcad [Waxaa lagu dhawaaqay inay daahir iyo quduus yihiin]; oo waxaa lagu yidhi inay weli in yar nastaan, ilaa ay ka dhammaystirmaan addoommadooda kale iyo walaalahood oo iyaguna sida iyaga loo dili doono’ [Muujintii 6:9–11]. Halkan waxaa Yooxanaa loo soo bandhigay muuqaallo aan markaas dhab ahaan jirin, balse ahaa wax dhici doona wakhti mustaqbalka ka mid ah.

“Muujintii 8:1–4 waa la soo xigtay.” Qoraallada La Sii Daayay, mugga 20, bogga 197.

Qoraalkii hore Walaasha White waxay wada-hadalka iyo dhammaystirka shaabaddii shanaad ku dabaqaysaa xilligii toddobada malaa'igood ay qarka u saaran yihiin inay buunanka afuufaan cutubka siddeedaad, hase yeeshee isla sawirkaas ayay sidoo kale dhigaysaa taariikhda labada cod ee Muujintii cutubka siddeed iyo tobnaad.

“Markii shaabaddii shanaad la furay, Yooxanaa Muujiyaha ahu wuxuu riyo-ku-muujin ku arkay hoosta meesha allabariga kooxda kuwii loo dilay Erayga Ilaah iyo maragga Ciise Masiix. Taas dabadeedna waxaa yimid dhacdooyinkii lagu sharraxay cutubka siddeed iyo tobnaad ee Muujintii, markii kuwa aaminka ah oo runta ah laga yeedhay Baabuloon. [Muujintii 18:1–5, sida loo soo xigtay.]” Manuscript Releases, mugga 20, 14.

Toddobada buunanka ahi waxay matalaan xukunka Ilaah ee taariikhda Roomaanka jaahilka ah, kan baadariga, iyo kan Roomaanka Casriga ah, hase yeeshee sidoo kale waxaa lagu matalay taariikhda Sebtembar 11, 2001, iyo codka labaad ee sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Ka dib markuu ka hadlay lixda aayadood ee ugu horreeya ee Muujintii cutubka siddeedaad, Uriah Smith wuxuu bilaabaa inuu soo bandhigo rumoobitaannadii taariikheed ee afarta buun ee ugu horreeya.

“Mawduuca toddobada buun ayaa halkan mar kale dib loo bilaabay, wuxuuna daboolayaa inta ka hadhay cutubkan iyo dhammaan cutubka 9. Toddobada malaa'igood waxay isu diyaariyaan inay buunka dhawaaqaan. Dhawaaqidoodu waxay u timaaddaa sidii kaabid wax sii dhammaystiraysa waxsii sheegidda Daanyeel 2 iyo 7, iyadoo ka bilaabmaysa burburkii boqortooyadii hore ee Rooma oo u kala jabtay tobankeedii qaybood, kuwaas oo afarta buun ee ugu horraysa aynu ku helayno sharaxaadkooda.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 477.

Smith wuxuu tilmaamayaa in afarta buun ee ugu horraysa ay ahaayeen xukunnadii Ilaah ee ku dhacay Roomaankii jaahilka ahaa. Wuxuu soo xiganayaa aayadda toddobaad oo tilmaamaysa

astaamaha nebiyadeed ee buunka kowaad, dabadeedna wuxuu caddeeyaa rumoobiddiisii taariikheed.

“Xukunkii ugu horraysay ee daran oo culus ee ku dhacday Roomtii Galbeed intii ay ku jirtay jihadeedii hoos-u-dhaca, waxay ahayd dagaalkii ay la gashay reer Goths ee uu hoggaaminayay Alaric, kaas oo u furtay jidkii duullaanno dambe. Geeridii Theodosius, boqorkii Roomaanka, waxay dhacday bishii Janaayo, 395, ka hor dhammaadka jiilaalkana reer Goths oo uu hoggaaminayay Alaric waxay hubka u qaateen boqortooyada.”

Weerarkii ugu horraysay ee uu Alaric hoggaaminayey waxay baabi’iyeen Thrace, Macedonia, Attica, iyo Peloponnesus, hase yeeshee ma ay gaadhin magaalada Rooma. Weerarkiisii labaadse, si kastaba ha ahaatee, taliyihii Goths-ka ayaa ka tallaabay Buuraha Alps iyo Buuraha Apennines, wuxuuna ka soo muuqday hortiisa derbiyada “magaalada weligeed ah,” taas oo goor dhow u gacan gashay cadhadii barbariyiinta.

“Dhawaaqa buunka kowaad wuxuu ku beegan yahay dhammaadka qarnigii afraad iyo wixii ka dambeeyey, wuxuuna tilmaamayaa duullaannadan baabi’inta ah ee Boqortooyadii Roomaanka lagu soo qaaday oo ay hoggaaminayeen Goths.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 478.

Smith wuxuu Alaric u aqoonsadaa inuu yahay astaanta xukunka Ilaah ee ku soo degay Roomaankii jaahilka ahaa, sida uu matalayo buunka koowaad. Mid kasta oo ka mid ah buunannadu wuxuu leeyahay shakhsiyad taariikheed oo metesha buunkaas; Alaric-na wuxuu metelaa imaatinka buunka koowaad laga bilaabo dhammaadkii qarnigii afraad. Miller ma uu arki karin in buunkan lagu soo dejiyey Rooma sababo la xiriira dhaqan-gelinta Axadda, waayo Miller wuxuu ahaa ilaaliye Axad. Smith isaguna xaqiiqadan wuu seegay, hase ahaatee Smith wuxuu garowsaday in sharcigii ugu horreeyey ee khasabka ka dhigayey Axadda uu dejiyey Constantine sannadkii 321. Xeerka guud ee nebiyadeed ee la xiriira dhaqan-gelinta Axadda mar walba waa isku mid, waayo Ilaah weligiis isma beddelo, xeerkaasuna waa in “riddo qaran ay raacdo halaag qaran.” Alaric wuxuu metelaa bilowgii halaagga qaran, kaas oo ka billowday isla muddadii Constantine meel mariyey sharcigii ugu horreeyey ee Axadda.

Smith wuxuu sii wadaa isagoo soo xiganaya aayadda siddeedaad, taas oo tilmaamaysa buunka labaad, dabadeedna wuxuu sii watayaa faalladiisa:

“Boqortooyadii Roomaanka, ka dib Constantine, waxa loo qaybiyey saddex qaybood; sidaas daraaddeedna waxa marar badan la yidhaahdaa, ‘qayb saddexaad oo dadka ka mid ah,’ iwm., taas oo tilmaamaysa qaybtii saddexaad ee boqortooyada ee karbaashku ku dhacay. Qaybintan boqortooyada Roomaanka waxa la sameeyey markii Constantine dhintay, waxaana loo qaybiyey saddexdiisii wiil, Constantius, Constantine II, iyo Constans. Constantius waxa uu haystay Bariga, wuxuuna degaankiisii ka dhigtay Constantinople, oo ahayd caasimadda boqortooyada. Constantine kii Labaadna waxa uu haystay Britain, Gaul, iyo Spain. Constans waxa uu haystay Illyricum, Africa, iyo Italy. (Eeg Taariikhda Kaniisadda ee Sabine, bogga 155.) Xaqiiqadan taariikheed ee si fiican loo yaqaan, Elliott, sida uu soo xigtay Albert Barnes, qoraalladiisa ku saabsan Rev.12:4, waxa uu ka yidhi: ‘Ugu yaraan laba jeer, ka hor intii aan boqortooyada Roomaanku si joogto ah ugu kala qaybsamin laba qaybood, oo ah Bariga iyo Galbeedka, waxa jiray qaybin saddex-geesood ah oo boqortooyada ah. Tiisii kowaad waxay

dhacday A.D. 311, markii loo qaybiyey Constantine, Licinius, iyo Maximin; tan kalena, A.D. 337, markii Constantine dhintay, Constans iyo Constantius.” Uriah Smith, Daniel iyo Muujintii, 480.

Dhacdada taariikhiga ah ee Rooma loo kala qaybiyey saddex qaybood, iyo weliba laba qaybood sida ay taariikh-yahannadu tilmaameen oo uu Smith soo xigtay, waa curiyeyaasha Rooma ee aqoonsanaya midowga saddex-geesoodka ah ee Rooma Casriga ah, kaas oo sameeya qaab-dhismeed laba u kala qaybsan, kana wakiil ah isu-geynta kaniisadda iyo dawladda. Markii Smith sii wado, wuxuu markaas aqoonsadaa shakhsiga taariikhiga ah ee la xidhiidha buunka labaad.

“Taariikhda tusaale ahaan u muujinaysa dhawaaqa buunka labaad waxay si cad ula xiriirtaa duullaankii iyo qabsashadii Afrika, dabadeedna Talyaaniga, ee uu sameeyey Genserickii laga cabsado. Guulihiiisu intooda badan waxay ahaayeen kuwo BADDEED; waxaana guulihiiisa lagu tilmaami karaa “sida buur weyn oo dab qabsanaysa oo badda lagu tuuray.” Muuqaal kale oo kee baa ka sii wanaagsan, ama xataa sidaas oo kale ugu habboon, u sawiri kara isku dhaca ciidammada badda iyo halaagga guud ee dagaalka ee ka dhaca xeebaha badda? Marka la sharraxayo buunkan, waa in aynu eegnaa dhacdooyin saamayn gaar ah ku yeelan doona dunida ganacsiga. Calamadda la adeegsaday si dabiici ah ayay inoo hoggaaminaysaa in aynu filanno kacsanaan iyo qalalaase. Wax aan ka ahayn dagaal badeed oo daran ma fulin karo waxsii sheegidda. Haddii dhawaaqa afarta buun ee ugu horreeya uu la xiriirayo afar dhacdo oo waaweyn oo door ku lahaa burburkii boqortooyadii Roomaanka, buunka koowaadna uu tilmaamayo baabi’intii ay Goths-ku sameeyeen iyagoo hoos jooga Alaric, markaas tan dhexdeeda si dabiici ah ayaynu uga filaynaa ficilka duullaan ee xiga ee boqortooyada Roomaanka ruxay oo horseeday dhicitaankeedii. Duullaankii weynaa ee xigay wuxuu ahaa kii “Genserickii laga cabsado,” isaga oo madax u ah Vandals-ka. Hawlgalladiisu waxay dhaceen sannadihii A.D. 428–468. Hoggaamiyahan weyn ee Vandal-ka ah wuxuu saldhigiisa ku lahaa Afrika....”

“Ku saabsan kaalinta muhiimka ah ee burcad-badeedkan geesiga ahi ka qaatay burburkii Rooma, Mudane Gibbon wuxuu adeegsadaa hadalladan miisaanka leh: ‘Genseric, magac, kaas oo burburinta boqortooyadii Rooma ku mutaystay darajo la mid ah magacyada Alaric iyo Attila.’” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 481, 484.

Smith, isaga oo soo xiganaya taariikhyahankii Gibbon, kaas oo tilmaamay astaamaha taariikheed ee saddexdii buun ee ugu horraysay, ayaa caddeeyey in Genseric uu ahaa buunka labaad; dabadeedna wuxuu yidhi in Genseric uu “u qalmay derejo la mid ah tan Alaric iyo Attila.” Alaric waa buunka kowaad, Genseric waa kan labaad, Attila kii Hun-na wuxuu ahaa buunka saddexaad, kaas oo lagu xusay aayadda tobnaad. Smith wuxuu tilmaamay in buunka labaad, oo uu Genseric matalayay, uu metelayay taariikhda “428-468.” Markaas Smith wuxuu soo xigtay aayadda tobnaad oo tilmaamaysa buunka saddexaad, wuxuuna sii watay qisadiisii:

“Fasiraadda iyo ku-dhaqanka tuducan, waxaa nala hor keenayaa dhacdadii saddexaad ee muhiimka ahayd oo keentay burburintii boqortooyadii Roomaanka. Oo marka aynu helayno rumoobid taariikheed oo buunkan saddexaad ah, waxa aynu wax yar ka soo xigan doonnaa

Qoraallada Dr. Albert Barnes. Marka la sharxayo Qorniinkan, waxaa lagama maarmaan ah, sida faallayhankani yidhi, ‘In uu jiro hoggaamiye ama dagaalyahan lagu barbar dhigi karo xiddig holcaysa; oo jidkiisu si gaar ah u iftiimi doono; oo si kedis ah u soo bixi doona SIDOO kale xiddig ololaysa, dabadeedna u libdhi doona sida xiddig iftiinkeedu ku bakhtiiyey biyaha dhexdeeda.’— Qoraallo ku saabsan Muujintii 8.”

“Waxaa halkan hore loogu dhigaya in buunkan loo jeedo dagaalladii baabi’inta keenay iyo duullaamadii aadka u kululaa ee Attila ku qaaday quwaddii Roomaanka, kuwaas oo uu hoggaaminayay isaga oo madax u ah guutooyinkiisii Huns....”

“‘Oo Magaca Xiddigtuna waxaa la yidhaahdaa Dacar [taas oo tilmaamaysa cawaaqibta qadhaadh].’ Erayadan—kuwaas oo si ka dhow ula xidhiidha aayaddii ka horraysay, sida xataa calaamadeynta qoraalka ee tarjumaaddeennu muujinayso—waxay in yar nagu soo celinayaan dabeecaddii Attila, silicii uu isagu sababay ama uu u ahaa qalabkiisa, iyo cabsidii magiciisu dhalin jiray.

“‘Baabbi’ in dhammaystiran iyo tirtiro,’ waa erayo sida ugu wanaagsan u muujinaya masiibooyinkii uu geystay.’ Wuxuu isku naanaysi jiray, ‘Karbaashkii Ilaah.’” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 484, 487.

Taariikhda buunka saddexaad, oo uu matalo Attila kii Huniyiinta, waxay ahayd sannadkii 441 ilaa dhimashadiisii sannadkii 453. Markaasaa Smith soo xiganayaa aayadda laba iyo tobnaad, taas oo soo bandhigaysa buunka afraad oo sharxaysa boqorka barbariyiinta ah ee Odoacer, halkaas oo astaanta saddex-geesoodka ah ee Rooma Galbeed lagu metelo qorraxda, dayaxa, iyo xiddigaha. Wuxuu saddexdaas calaamadood u aqoonsanayaa inay yihiin astaamo “qorraxda, dayaxa, iyo xiddigaha—waayo hubaal halkan waxaa loogu adeegsaday calaamado ahaan—si cadna waxay u tilmaamayaan iftiimayaasha waaweyn ee dowladdii Rooma,—boqorradeeda, senatarradeeda, iyo qunsulladeeda. Bishop Newton wuxuu tilmaamayaa in boqorkii ugu dambeeyey ee Rooma Galbeed uu ahaa Romulus, kaas oo jeesjees ahaan loogu yeedhay Augustulus, ama ‘Augustus-ka yar.’ Rooma Galbeed waxay dhacday A.D. 476. Hase yeeshee, inkastoo qorraxdii Rooma ay bakhtiday, iftiimayaasheedii ka hooseeyey si daciif ah bay weli u ifayeen intii senate-ku iyo qunsulladu sii jireen. Laakiin dabadeed, kaddib guul-darrooyin badan oo sokeeye iyo isbeddello nasiib siyaasadeed ah, ugu dambayntii, A.D. 566, qaabkii oo dhan ee dowladdii qadiimiga ahayd waa la afgembiyey, Rooma lafteeduna waxaa laga soo dejiyey iyada oo ahayd boqoraddii dunida oo loo rogay duqayn sabool ah oo canshuur u bixisa Exarch-ka Ravenna.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 487.

Halkan waxa aynu ka helaynaa markhaati kale oo ku saabsan saddex-qaybsanaantii Rooma, taas oo sii-sawiraysa midowga saddex-geesoodka ah ee Rooma casriga ah. Rooma bari iyo boqor Constantine, saddex-qaybsanaantaas waxaa matalayey saddexdiisii wiil, laakiin Rooma galbeed waxay ahayd qaabkoodii maamul ee saddex-geesoodka ahaa. Smith dabadeed wuxuu aqoonsanayaa in qorraxda, dayaxa, iyo xiddiguhu ay matalaan nidaam gaar ah oo uu Rooma galbeed ugu dhacay. Wuxuu sheekadiisa ku soo gunaanadayaa hordhacan soo socda ee saddexda buun ee u dambeeya.

“In kastoo ay masiibooyinkii boqortooyada ku habsaday duullaannadii ugu horreeyey ee barbariyiintan ahaayeen kuwo cabsi leh, haddana marka lala barbar dhigo masiibooyinkii daba iman lahaa, way ka fududaayeen. Waxay ahaayeen oo keliya sida dhibcaha hordhaca ah ee roob da’aya ka hor daadkii durdurka ahaa ee goor dhow ku soo daadan lahaa dunidii Roomaanka. Saddexda buun ee hadhayna waxaa dul hadheeyey daruur hoog ah, sida lagu muujiyey aayadaha soo socda.

“AAYADDA 13. Oo anna waan eegay, oo waxaan maqlay malaa’ig samada dhexdeeda ku duulaysa, iyadoo cod weyn ku leh, Hoog, hoog, hoog waxaa leh kuwa dhulka deggan, sababta codadka kale ee buunka ee saddexda malaa’igood aawadeed, kuwaas oo weli dhawaaqi doona.”

“Malaa’igtan ma aha mid ka tirsan taxanaha toddobada malaa’igood ee buunanka, balse si fudud waa mid ku dhawaaqaya in saddexda buun ee hadhay ay yihiin buunanno hoog ah, sababta oo ah dhacdooyinka ka sii cabsi badan ee dhici doona marka la maqlo dhawaaqooda. Sidaas darteed buunka xiga, ama buunka shanaad, waa hoogga kowaad; buunka lixaadna waa hoogga labaad; buunka toddobaadna, oo ah kii ugu dambeeyey taxanahan toddobada buun, waa hoogga saddexaad.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 493.

Waxaynu ku sii wadi donnaa saddexda Hoog ee buunka maqaalka xiga.

“Masiibooyinkii Rooma boqortooyada ahaa, markii ay dhacaysay, waxaa loo sii sheegay ilaa kii ugu dambeeyey oo ka mid ah, ilaa Rooma ay noqotay mid aan lahayn boqor, qunsul, ama senate. ‘Xilligii Exarchs-ka Ravenna, Rooma waxaa loo dhigay derejada labaad.’ Saddex meelood oo meel qorraxda ah ayaa la dhuftay, iyo saddex meelood oo meel dayaxa ah, iyo saddex meelood oo meel xiddigaha ah. Reerkii Kaysarradu kuma dabar go’in boqorradii Galbeedka. Rooma, ka hor dhicitaankeedii, waxay haysatay oo keliya qayb ka mid ah awoodda boqortooyada. Constantinople waxay kula qaybsanayd boqortooyadii dunida. Goths iyo Vandals toona kama talin magaaladaas weli boqortooyada ah, oo boqorkeedii, ka dib wareejintii ugu horraysay ee xarunta boqortooyada ee Constantine sameeyey, marar badan u hayn jiray boqorka Rooma sidii wakiilkiisa iyo ku-xigeenkiisa. Masiirka Constantinople se waxaa loo reebay qarniyo kale, waxaana lagu dhawaaqay buunnooyin kale. Qorraxda, dayaxa, iyo xiddigaha, weli saddex meelood oo meel oo keliya ayaa la dhuftay.”

“Erayadii gunaanadka ee Buunka Afraad waxay tilmaamayaan soo celinta mustaqbalka ee Boqortooyadii Galbeedka: ‘Maalintu kama iftiimin saddex meelood oo meelkeed ah, habeenkuna sidaas oo kale.’ Marka laga eego awoodda madaniga ah, Rooma waxay hoos timid Ravenna, Talyaaniguna wuxuu noqday gobol la qabsaday oo ka tirsan Boqortooyada Bari. Laakiin, sida ay si ka habboon ugu saabsan tahay waxsii sheegyo kale, difaacidda cibaadada sawirrada ayaa markii ugu horraysay awoodaha ruuxiga ah iyo kuwa dunyadeed ee baadariga iyo boqorka si xoog leh iskaga horkeentay; oo Justinian, markuu baadariga ku wareejiyey awoodda oo dhan ee kaniisadaha, wuxuu gacantiisa gargaarka ah ku darsaday kor u qaadidda sarreynta baadarinimada, taas oo dabadeed isu qaaday awoodda abuurista boqorro. Sannadkii Rabbigeenna 800, baadarigu wuxuu Charlemagne siiyey cinwaanka Boqorka Roomaaniyiinta.’—Keith. Cinwaankaas mar kale waxaa laga wareejiyey boqorkii Faransiiska loona wareejiyey boqorkii Jarmalka. Oo Boqor Francis kii Labaad ayaa xataa mala-awaalkaas

ugu dambayntii oo weligiisba ka tanaasulay, Agoosto 6, 1806.” A. T. Jones, Quruumaha
Waaweyn ee Maanta, 54.